

УДК 72.04(477.53–25)"1900/1910"

ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ БУДІВЕЛЬ ПОЛТАВИ 1900–1910-х РОКІВ

Тетяна Скібіцька, Інна Шулешко

На прикладах найвиразніших громадських і житлових будівель у статті показано особливості декорування фасадів та інтер'єрів забудови Полтави початку ХХ ст. в контексті розвитку стильових напрямів архітектури. Детально охарактеризовано архітектурно-художнє оздоблення будівлі Полтавського губернського земства – знакового об'єкта українського архітектурного модерну.

Ключові слова: забудова Полтави початку ХХ ст., історизм, еклектика, модерн, український архітектурний модерн, ретроспективний модерн, класицистичний модерн, Василь Кричевський, будинок Полтавського губернського земства, архітектурно-художній декор фасадів та інтер'єрів.

На примерах наиболее выразительных общественных и жилых зданий в статье показаны особенности декорирования фасадов и интерьеров застройки Полтавы начала ХХ в. в контексте развития стилевых направлений архитектуры. Дана детальная характеристика архитектурно-художественному оформлению здания Полтавского губернского земства – знакового объекта украинского архитектурного модерна.

Ключевые слова: застройка Полтавы начала ХХ в., историзм, эклектика, модерн, украинский архитектурный модерн, ретроспективный модерн, классицистический модерн, Василий Кричевский, здание Полтавского губернского земства, архитектурно-художественный декор фасадов и интерьеров.

By way of examples of the most expressive public and housing buildings, the article shows the features of decoration of façades and interiors of the Poltava development in the early XXth century in the context of progress of architecture's stylistic trends. There is also a detailed description of architectural and artistic adornments of the Poltava Governmental Zemstvo's edifice – an emblematic object of Ukrainian architectural Art Nouveau.

Keywords: Poltava development in the early XXth century, Historicism, Eclecticism, Art Nouveau, Ukrainian architectural Art Nouveau, retrospective Art Nouveau, classicistic Art Nouveau, Vasyl Krychevskiy, Poltava Governmental Zemstvo's edifice, architectural and artistic décor of façades and interiors.

Архітектурно-мистецький розвиток Полтави 1900–1910-х років проходив у єдиному річищі процесів стилютворення та формування міського середовища цієї доби на українських теренах, відповідаючи водночас загальноєвропейським тенденціям.

Основою для формування архітектурно-містобудівних комплексів доби історизму і модерну стала планово-просторова структура центру Полтави, сформована на початку ХІХ ст., у період масштабної розбудови міста доби класицизму. План міста 1803 року заклав основу трасування його головних вулиць і площ, утворену центральною віссю проспекту від колишньої фортеці з трьома площами на його протягу, системою вулиць і основних архітектурних доміант [2, с. 267, 272]. Потужний акорд ансамблю Круглої площі із системою радіальних вулиць, одного з визначних архітектурно-містобудівних творів вітчизняного класицизму, багато в чому визначив композиційно-масштабні та стилістичні орієнтири наступних періодів розвитку Полтави.

Стилістичний аналіз забудови міста загалом свідчить про суттєве запізнення у сприйнятті стильових новацій як у період історизму другої половини ХІХ ст., так і в роки модерну початку ХХ ст. Домінуючі в забудові кінця ХІХ ст. класицистичні та неоренесансні стилізації, форми «цегляного стилю» мали стійке продовження в декоруванні громадських і житлових будівель і в 1900–1910-х роках. Вибір усталених форм системи історизму на початку ХХ ст. обумовлювався, насамперед, функцією будівлі. Так, неоренесансні форми декорування обирали переважно для громадських будівель. Прикладами цьому є Земельний банк (пр-т Першотравневий, 10; 1901 р., архітектор О. Ширшов), будинок Земської бібліотеки та музею (вул. Пушкіна, 18/24; 1901 р., архітектор О. Зинов'єв), будинок просвітництва (вул. Гоголя, 22; 1901 р., архітектор О. Трабницький). Неоренесансні стилізації давали можливість створювати репрезентативний образ громадської будівлі завдяки широкому введенню декоративних деталей, у тому

ІСТОРИЯ

числі статуарної скульптури і рельєфів. Так, монументальний об'єм симетричного за планово-просторовою побудовою Земельного банку по центру ризаліту головного фасаду акцентований на рівні другого поверху спареними іонічними колонами та завершений трикутним фронтоном із двома фігурами грифонів-акротеріїв. У декоруванні широко використано маскарони, рослинну рельєфну орнаментацию (вінцевий фронтон, стінові фільонки другого поверху, замкові камені тощо). Форми неоренесансу представляють також фасади Земської бібліотеки і музею на вул. Пушкіна, 18/24 (спрощення форм будівлі зумовлене частковими втратами конструктивних і декоративних елементів). Цей симетричний об'єм з композиційним ядром півциркульної наріжної частини зі стрічковим балконом, увінчаної дахом купольної форми з круглими вікнами-люкарнами, вирішений на ордерній основі із застосуванням пілястр та арочних вікон.

Модернізовані неоренесансні форми представляють фасади військового шпиталю (вул. Пилипа Орлика, 18), притулку (вул. Шевченка, 3), низки житлових будинків (вул. Соборності, 30, вул. Стрітенська, 43, вул. Європейська, 22). Раціоналістичні форми «цегляного стилю», що використовували декоративні якості відкритого мурування та окремі стилізовані історичні деталі, варійовані в житловому будинку на вул. Шевченка, 44 (1900) та будинку товариства «Ромашка» на вул. Пушкіна, 16 (1901 р., архітектор О. Ширшов).

На цьому досить традиційному з огляду стилеутворення архітектурному фоні яскравою подією культурного життя стало конкурсне проектування і спорудження будинку Полтавського губернського земства (вул. Конституції, 2; 1903–1908 рр., архітектор В. Кричевський, художники О. Сластіон, С. Васильківський, М. Самокиш, М. Беркос, М. Уваров), що відбувалося в атмосфері активних дискусій за участю відомих зодчих та видатних діячів української культури. Будівельну історію Полтавського земства в контексті творчості його автора, архітектора В. Кричевського, та в цілому формування національного архітектурного стилю в Україні на початку ХХ ст. широко

висвітлено в спеціальній літературі [3; 5; 7, с. 75–77]. Архітектурно-мистецький феномен Полтавського земства як найяскравішого взірця стилю українського модерну був унікальним для нового стильового руху не лише на українських, а й загалом на європейських теренах, оскільки виявився цілковито зрілим та завершеним стильовим явищем, не маючи при цьому очевидного стильового родоvodu. Серед найяскравіших «ровесників» земства в Києві досить назвати прибутковий будинок В. Городецького, приклад так званого еклектичного модерну (1902–1903 рр., архітектор В. Городецький), та цирк Крутикова, цілковито орієнтований на європейські взірці раннього модерну (1903 р., архітектор Е. Брадтман). На відміну від них, будинок Полтавського земства засвідчив зрілість нового українського стилю, відкривши оригінальний творчий напрям у трактовці форм національної архітектури та мистецтва.

Перший проект Полтавського губернського земства 1903 року, виконаний місцевим архітектором О. Ширшовим і доопрацьований київським архітектором В. Ніколаєвим, був відхилений як еклектичний, що не відображає багатих народних мистецьких традицій регіону. У проведеному того самого року конкурсі на проект будинку земства взяли участь вісім архітекторів, з-поміж пропозицій яких кращою було визнано ідею молодого харківського архітектора і художника В. Кричевського, який на той час не мав вищої фахової освіти та жодного твору, збудованого за власним проектом. Яскрава оригінальність цього проекту утруднювала сучасникам визначення його стилю, який спершу назвали «псевдомавританським», потім «южноруським» та «малоруським», а врешті-решт, «опинилося, що у дійсності – первісток українського архітектурного та ще й народного стилю» [7, с. 77].

В основу планово-просторової структури цегляної триповерхової з першим цокольним поверхом будівлі був покладений проект О. Ширшова та В. Ніколаєва, оскільки за ним вже почали зводити підмурки. Він являв собою поширений для громадської багатофункціональної будівлі Ш-подібний варіант плану з одностороннім коридорним

ТЕТЯНА СКІБІЦЬКА, ІННА ШУЛЕШКО. ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ БУДІВЕЛЬ ПОЛТАВИ...

розташуванням приміщень, центральним холлом і парадними сходами. Саме тому створений В. Кричевським образ будівлі базувався, головним чином, на новітньому осмисленні її декоративного опорядження. Вишуканий силует тридільного симетричного головного фасаду утворили стилізовані форми високих чотиривальмових, хатнього типу дахів над ризалітами: центрального, із двома вежами під двозаломними дашками, та бічних, двозаломних, вкритих полив'яною черепицею блакитно-зеленого кольору. Концепція декорування фасадів та інтер'єрів земства, реалізована під авторським наглядом, демонструє стилізацію традиційних форм народного мистецтва. «Кричевський прекрасно розумів, що всі найкращі народні селянські узори ні матеріалом, ні технікою, ні особливостями свого стилю й фактури не придатні в натуральному їх вигляді для оформлення багатопверхової мурованої сучасної міської будівлі. В цьому пункті він різко розійшовся з С. Васильківським, який опинився в цілковитому полоні барвистих українських пам'яток мистецтва і вважав за можливе перенести на стіну мурованої будівлі, напр., елементи вишиванок, не порушуючи їх тональності, рисунку, композиції й цілого їх мистецького характеру» [6, с. 175]. Органічність поєднання відкритого мурування стінової площини з викладеними на ній у цеглі контрастними поліхромними стилізованими мотивами народних орнаментів полягала в досягненні масштабного-пропорційного балансу тектоніки об'єму будівлі та міри стилізації окремої деталі.

Декорування фасадів будинку земства, засноване на новітньому прочитанні традиційних форм народного мистецтва, відрізняється широким використанням натуральних будівельно-оздоблювальних матеріалів. Рожевий граніт в облицюванні цоколю, полив'яна черепиця даху, різнокольорова плитка стін, накладні майолікові рельєфи гербів, керамічні орнаментальні кахлі-вставки на дворовому фасаді в поєднанні із загальною об'ємно-просторовою формою будівлі створюють її багатий, тематично насичений образний стрій. Обрамлені плоскими нішами вікна з різною формою

перемичок фланковані в другому поверсі крученими колонками в поєднанні яскравих білого, синього та жовтого кольорів. Класичні елементи декорування – віконні сандрики, фризи, тимпани – виконані у вигляді площинних орнаментальних або фігурних вставок, своєрідних міні-панно, що стилізують мотиви українського декоративного мистецтва. Так, центральне вікно-трифорій над головним входом у надвіконній частині акцентоване зображеннями герба Полтави та композиції на теми «*вазона з квітом*» і «*дерева життя*». Вони варійовані й у стилізованих півциркульних архівольтах вікон обабіч головного входу, у ритмічних членуваннях зображень фризової площини під вінцевим карнизом, а у вертикальній компоновці – у центральному порталі та міжвіконних простінках другого поверху. Різьблення дерев'яних дверей portalу також відтворює характерний народний малюнок «дерева життя» із завитками гілок та солярними знаками квітів. Високі, вирішені у вигляді фільонки, трикутні сандрики вікон другого поверху мають керамічними вставками зі стилізованими в етнографічній манері зображеннями квітів та птахів. Надзвичайно виразно прочитуються на тлі мурування бічних частин головного фасаду герби повітових міст Полтавської губернії, що утворюють своєрідний міжповерховий фриз, – за висловом В. Чепелика, «то зі стін Полтавського земства ніби промовляє сама історія краю» [7, с. 82]. У вирішенні дворового фасаду з розпашними центральними сходами домінує раціоналістична «цегляна стилістика», доповнена орнаментальними вставками кольорової цегли та двома панно з квадратних орнаментальних поліхромних кахель.

Стилістика декорування фасаду продовжена та розвинена в інтер'єрі, оздобленому поліхромним декоративним і монументальним живописом за ескізами В. Кричевського й М. Самокиша. Опосередкований вплив естетики стилю модерн виявився тут насамперед у створенні цілісного, насиченого мистецького простору як середовища буття. Синтетична природа ансамблю інтер'єру поєднала вітраж і декоративний розпис, різьблення по дереву і художній

ІСТОРИЯ

метал, кераміку і монументальний стінопис. В окремих елементах декоративного розпису вестибюлю, зокрема, прочитуються формальні стильові прийоми модерну, виявлені в символізації декору, лаконічній інтерпретації позастильових народних першоджерел, використанні відкритих кольорів, знакових для модерну лінійних орнаментів, сплосчених «килимових» композицій. Простір парадного вестибюлю з-під арки вхідного тамбуру розкритий широкими маршами мармурових сходів до відкритої галереї другого поверху. Головна зала прикрашена трьома великими тематичними картинами: «Вибори полтавського полковника Мартина Пушкаря», «Козак Голота і татарин», «Чумаки на Ромоданівському шляху» [4, с. 282] ¹. Ці виконані в реалістичній манері малярські твори на теми історії України підсилювали й деталізували загальний образний зміст і пафос громадської будівлі.

Будинок Полтавського земства склав епоху в українському архітектурно-мистецькому житті початку ХХ ст. «Дім, як грім!» – цей відомий вислів художника С. Васильківського відобразив оцінку сучасниками унікального твору, що став первістком українського національного архітектурного стилю. Давши поштовх розвитку нового українського архітектурного стилю для інших регіональних шкіл, будинок Полтавського земства так і залишився для забудови самої Полтави початку ХХ ст. неперевершеним взірцем.

Безумовний вплив творчого кредо В. Кричевського відображений у будинку Російського дворянського і селянського банку (вул. Соборності, 39; 1906–1909 рр.), зведеного майже одночасно із земством за проектом київського цивільного інженера О. Кобелева та інженера С. Носова [8, с. 70–71]. Проте наріжний двоповерховий Г-подібний за планом об'єм банку вирішений досить еkleктично. В основу трактовки його форм покладено раціоналізм «цегляного стилю», доповнений неоруськими стилізаціями та почасти деталями раннього європейського модерну. Однією з архітектурних тем фасадів є неороманський (неоруський) ордер, варіюваний у фланкуючих вікна колонках, пілястрах балконних вікон, у коротких навісних колонках під

кутовим фронтоном та «диньках» portalу. Активно декороване наріжжя виділено високим кілеподібним фронтоном і масивним цегляним піддашком portalу головного входу. Декоративний ряд кутової частини доповнено монументальними скульптурними зображеннями двох міфічних птахів-сиринів (дів-сирен) на капітелях кутових навісних колонок. Подібним кілеподібним фронтоном у скаті даху над розірваною лінією антаблементу акцентовано бічний фасад. В оздобленні деталей широко використано рослинні орнаментальні плоско модельовані рельєфи (кронштейни, колони, підвіконні фільонки вікон другого поверху, карниз). Елементи мозаїчних панно та монументального поліхромного розпису із зображенням павичів у центральному та герба міста в бічному тимпані фронтонів деталізують образну символіку та посилюють загальне декоративне насичення будівлі.

У забудові Полтави кінця 1900-х – середини 1910-х років реалізовано всі основні модифікації стилю модерн – декоративний, раціоналістичний та ретроспективний. Однак ступінь виявлення в них стильових ознак характеризується вторинністю запозичень об'ємно-планувальних і декоративних рішень, а також певною скутістю формальної декоративної лексики.

До інтернаціональної версії раннього модерну тяжіють, головним чином, багатоквартирні прибуткові будинки: Самойловича (вул. Європейська, 12/26; 1913 р., архітектор П. Клейн), Зеккеля (вул. Гоголя, 19/24; 1906 р., архітектор В. Весселі), також будівлі на вул. Гагаріна, 3 і вул. Стрітенській, 49. Ознаки нового стилю виявлені в них формою конструктивних деталей, використанням плоских, «оплавленого» малюнку наличників та вільного від історичних ремінісценцій модельованого із цегли декору, представленого, в основному, знаковими елементами – пересіченими колом потрійними тягами, плоскими фігурами дисків, рослинними рельєфними вставками спрощеного малюнку тощо. Характерним прикладом житла часу раннього модерну є особняк на вул. Гоголя, 9 (1906). Вхідний ризаліт завершений тут плавним дугоподібно вигнутим фронтоном зі стилізованими консолями.

ТЕТЯНА СКІБІЦЬКА, ІННА ШУЛЕШКО. ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ БУДІВЕЛЬ ПОЛТАВИ...

Раціоналістичний напрям стилю з акцентом на лаконічно-бездекоративному, конструктивістському вирішенні об'єму будівлі представляють особняки лікаря Б. Гуревича (вул. Стрітенська, 35; 1906 р., архітектор П. Клейн), генерала Петраша (вул. Стрітенська, 20), будинок пивоварного заводу (вул. Спаська, 10/8), особняк на вул. Короленка, 2.

Найбільш широко, з огляду на домінуючу стильову традицію забудови Полтави, представлений неокласицизм як прояв ретроспективного модерну. У громадському типі будівель його презентує Державний банк (вул. Соборності, 17; 1910 р.). Основною темою його монументального асиметричного об'єму виступає півциркульна арка, варійована в трьох високих дворівневих сходових вікнах, членованих по вертикалі пілястрами і лопатками (поліхромні вітражі вікон сучасні), і продовжена рядом вікон другого поверху головного фасаду. Оригінальну стилізацію класичної теми подано в зигзагоподібному декоративному карнизі з крупномасштабними подвійними консолями під атиковою стінкою та розірваному карнизі високого головного фронтона. Контрастними за масштабом і пластикою є рельєфні деталі декору (заповнення тимпану над парадним входом, гірлянди, гурти з овів), що відтіняють конструктивні елементи стінової площини.

У житлових будівлях неокласичні форми мають більш камерну трактовку. Прибуткове багатоквартирне житло неокласичного напрямку репрезентують будинки на вул. Гоголя, 18/14, вул. Небесної сотні, 4, вул. Котляревського, 30, вул. Пушкіна, 6. Особливою довершеністю архітектурного рішення та містобудівного розташування в комплексі забудови навколо невеликого круглого за планом скверу вирізняється житловий будинок купця Я. Сатановського (вул. Пушкіна, 6; 1912 р.). Його пропорційно вивіреним головним фасадом акцентований пристінним портиком головного входу з двох колон модифікованого іонічного ордеру, завершених трикутним фронтоном. Форму двоколонних портиків мають також наличники вікон другого поверху. У декоративній пластичності деталей виконані тради-

ційні класицистичні мотиви. Цікаве поєднання мотивів раннього модерну в окремих елементах декоративної пластики (форми наличників, геометрична орнаментация) та загальної неокласичної основи головного фасаду демонструє прибутковий будинок купця С. Когана (вул. Котляревського, 30; 1905 р.), який первісно мав на головному фасаді кольорове вітражне засклення сходових вікон [1, с. 63].

Серед особняків чистотою класицистичної стилізації на рівні наближення до першоджерел не лише декоративному, а й планово-просторовому вирізняється особняк колекціонера Болюбаша (вул. Спаська, 11; 1912 р.). Вільно розташований на ділянці з окремою лівосторонньою брамою-портиком, він має пластичне акцентування центру півциркульним ризалітом з маршем парадних сходів. Ризаліт, що імітує півротонду, членований напівколонками іонічного ордеру. На тлі відкритих бездекоративних бічних площин фасаду виразно окреслений рельєфний фриз із гірляндами та масивний карниз із модильйонами.

Водночас життєздатною у другій половині 1900-х – 1910-х роках залишилася традиція формотворення історизму, що в забудові Полтави виявила себе в поодиноких стилізаціях ренесансу, готики, мавританського стилю, композиціях «цегляного стилю». Пізнім прикладом неоренесансу є будинок Музичного училища Д. Ахшарумова Полтавського відділення Російського імператорського музичного товариства (вул. Пушкіна, 30; 1914 р., архітектор Т. Гардасевич). Цей симетричний П-подібний за планом, із глибоким парадним курдонером триповерховий об'єм імітує риси палацової архітектури. У загальному пластичному вирішенні об'єму вирізняється вінцева частина з високою цегляною балюстрадою, акцентованою стовпчиками та обелісками, а в частині курдонеру – фігурним фронтоном з бічними волютами, левовими маскаронами та гербовою композицією. Пластика фасаду збагачена симетричними членуваннями масивних балконів з консолями, вставками жіночих маскаронів у замкових каменях першого поверху, півциркульними сандриками-архівольтами вікон третього поверху.

ІСТОРИЯ

Неоготика представлена, головним чином, доробком полтавського архітектора В. Весселі – у власному особняку (вул. Котляревського, 8; 1906 р.) та житловому будинку адвоката П. Перцовича (вул. Пушкіна, 40; 1910 р.) [1, с. 60]. Характерну геометризovanу пластику фасадів формують тут модельовані із цегли стилізовані деталі фортечної архітектури: навісні напівколонки з гострокутними башточками, ступінчасті декоративні фронтони, зубці-машикулі тощо.

Химерна витонченість стилю мореск імітована в декоруванні особняка на вул. Пилипа Орлика, 15 (1909). Асиметричний за планово-просторовою побудовою, із трьома виділеними в композиції головного фасаду стрільчастими вікнами, він має розвинену вінцеву частину. Вона сформована прямокутним атиком із трьома баштоподібними елементами, один з яких імітує форму мінарету. Головний портал у неглибокій ніші з круглим верхнім вікном оформлений двоколонним портиком та фігурною орнаментальною аркою. Цікавими прикладами рядової забудови у формах «цегляного стилю» з елементами історичних стилізацій є школа на вул. В'ячеслава Чорновола, 20, житлові будинки на вул. Пушкіна, 1/12 (1901), Гоголя, 15/24 (1900), Шевченка, 41 (1900) та ін.

Таким чином, декоративне оформлення будівель Полтави 1900–1910-х років слідує основним стильовим тенденціям цієї доби, відрізняючись загалом певним запізненням у сприйнятті новацій та співіснуванням на етапі розвитку декоративних форм модерну з традицією неостилів історизму. У скульптурному декорі фасадів громадських та житлових споруд повсюдним є використання усталених зразків іконографічного ряду, виконаних способом формовки та ліплення; цілісні фрагменти оздоблення в інтер'єрах не збереглися. Яскравим ви-

нятком із загального архітектурного фону забудови міста є будинок Полтавського земства, який став етапним твором для становлення національної модифікації стилю модерн в Україні. Художня унікальність та стильова новизна цього твору В. Кричевського так і залишилися неперевершеними на етапі розвитку стилю модерн і дали лише поодинокі приклади ґенези стильових форм цього національного напрямку модерну на українських теренах.

Примітка

¹ Оригінали не збереглися, роботи відновлено під час реставрації будинку (завершено 1964 р.) за проектом архітекторів П. Костирка, В. Крачмера, Н. Квітки, Д. Гольдінова та ін.

Джерела та література

1. *Гладыш К. В.* Полтава. Памятники еврейской культуры (историко-архитектурный очерк) / Клавдий Васильевич Гладыш, Ефим Зиновьевич Цирульник. – Полтава, 1996. – 88 с.
2. Історія української архітектури / Ю. С. Асєєв [та ін.] ; ред. В. І. Тимофієнко ; Українська академія архітектури. – Київ : Техніка, 2003. – 472 с. : іл.
3. *Павловський В.* Василь Григорович Кричевський. Життя і творчість / Вадим Павловський. – Нью-Йорк : Українська Вільна Академія Наук у США, 1974. – 350 с. : іл.
4. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: иллюстрированный справочник-каталог : в 4 т. Т. 3 : Львовская область. Николаевская область. Одесская область. Полтавская область. Ровенская область / редкол. : Г. Н. Логвин [и др.]. – Киев : Будівельник, 1985. – 337 с.
5. *Рубан-Кравченко В. В.* Кричевські і українська художня культура ХХ століття : монографія : у 3 ч. Ч. 1 : Василь Кричевський / Валентина Василівна Рубан-Кравченко. – Київ, 2004. – 704 с.
6. *Таранушенко С.* Василь Кричевський / Стефан Таранушенко // Життя і революція. – 1929. – № 1. – С. 175.
7. *Чепелик В.* Український архітектурний модерн / Віктор Чепелик. – Київ, 2000. – 196 с. : іл.
8. *Ясєєвич В. Е.* Архитектура Украины на рубеже XIX–XX веков / Владимир Евгеньевич Ясєєвич. – Київ, 1988. – 184 с. : ил.

ТЕТЯНА СКІБІЦЬКА, ІННА ШУЛЕШКО. ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ БУДІВЕЛЬ ПОЛТАВИ...

SUMMARY

The article demonstrates the coexistence, in the early-XXth century Poltava architecture, of retro styles and their modernized modifications, which featured the period in question. The decoration of buildings, on the whole, conformed to ascertained patterns and artistic models as well.

Stylistic innovations, particularly – Art Nouveau, were apprehended and introduced into a local architectural environment behind time, with being substantially based upon decorative style manifestations. As a display of retrospective Art Nouveau, Neoclassicism was most widely presented in the Poltava architecture.

By way of example of the features of decorative adornments of the Poltava Governmental Zemstvo's edifice, the article covers some points of formation of national architectural style – Ukrainian Art Nouveau. It draws a conclusion on the uniqueness of the building against the general architectural background of the town.

Keywords: Poltava development in the early XXth century, Historicism, Eclecticism, Art Nouveau, Ukrainian architectural Art Nouveau, retrospective Art Nouveau, classicistic Art Nouveau, Vasyl Krychevskiy, Poltava Governmental Zemstvo's edifice, architectural and artistic décor of façades and interiors.

СЛОВО ПРО КОЛЕГУ

Тетяна Скібіцька (1959–2013) ввійшла до архітектурно-наукової спільноти на початку 1980-х років. По закінченні мистецтвознавчого факультету Київського дер-

жавного художнього інституту працювала в Науково-дослідному інституті теорії та історії архітектури і містобудування, вивчаючи архітектурну спадщину міст України. З 1998 року обіймала посаду заступника генерального директора Київського науково-методичного центру з охорони, реставрації та використання пам'яток історії, культури і заповідних територій, а з 2010 року – наукового співробітника Національного заповідника «Софія Київська».

Де б не працювала Т. Скібіцька, вона ніколи не полишала дослідницьких пошуків. Її праці, незалежно від того, була це стаття чи допис до науково-популярного видання, завжди вирізнялися глибиною знання фактичного матеріалу, вираженістю й системністю підходів до теми, широтою поглядів, умінням бачити як деталі, так і масштабність предмета дослідження.

Т. Скібіцька – авторка численних статей в архітектурних, мистецьких, культурологічних, енциклопедичних виданнях, спів-авторка низки монографій. До кола її інтересів входили питання історії архітектури та мистецького життя кінця XIX – початку XX ст., зокрема формування типу прибут-

ІСТОРІЯ

кового будинку, процеси стилеутворення доби історизму та модерну.

Особливе місце в наукових і творчих пошуках Т. Скібіцької займав Київ – рідне місто, яке для неї важило більше, ніж просто місце народження, і якому присвячено значну частину її доробку.

Найвищим досягненням Т. Скібіцької стала монографія «Київський архітектурний модерн (1900–1910-і роки)», що вийшла друком 2011 року. Ця праця, заснована на ґрунтовному знанні джерельної бази та багаторічному власному досвіді авторки, на сьогодні є найвагомішою науковою роботою серед досліджень модерну в архітектурі Києва.

Усім, хто спілкувався з Т. Скібіцькою, вона запам'яталася не лише своєю діяль-

ністю та здобутками. Надзвичайно інтелегентна, із загостреним почуттям самоповаги, вона так само шанобливо ставилася до оточуючих. Тактовність, стриманість і водночас щирість та відвертість, розуміння співрозмовника, уміння перейматися турботами інших – ось якості, що вирізняли Тетяну Василівну. До неї можна було звернутися як за науковою консультацією, так і за порадою й дружньою підтримкою. А у творчій співпраці вона ділилася не лише знаннями, а й теплом душі.

Інтелектуалка з оригінальним світобаченням, багатогранна самодостатня особистість, Т. Скібіцька глибоко відчувала життя, сприймаючи його в усіх проявах.

Інна Шулешко